

Stephan Praetorius

**LVSCINIA || CANTATRIX.|| M. STEPHANI || PRAETORII.|| Cum Epistola Daudis
Chytraei.||**

Rostock: Lucius, Jakob d.Ä., 1576

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1671030265>

Druck Freier Zugang

A-L
A-B
A-C

Im

A-C 16. a. 8.

143p

Im

A-G

A

A-B

A

A

A-B

A-B

A-C

63p Im

Im-4202⁸-7.

ND 46

1: P 4668

2: P 4675

3: P 4669

21
Donum Jui. Pastoris Schulte
MdB. f. pro Biblioth.

XI. 13.

CTV

LVSCINIA
CANTATRIX.

M. STEPHANI
PRAETORII.

Cum Epistola Davidis Chytræi.

Ἰησοῦς χριστός.

ROSTOCHII

EDITA A IACOBO LVCIO
TRANSYLVANO.

Anno M. D. LXXVI.

Flet Philomela nephas

IN LUSCINIAM STEPH.
PRAETORII EPIGRAMMA
Nathanis Chytræi.

Lusciniam Stephanus ueris dum lau-
dibus ornat,
Vocis et argutæ uimq; modosq;
docet:

Attendunt Philomela omnes, laudantq; uicissim
Nomina præconis iudiciumq; sui.
Illius hinc laudes memori nemo eximet suo
Donec luscinie, carmina donec erunt.
At tu luscinie qui ingratus honoribus obstas,
Bubonum in tenebris flebile carmen habe.

122

REVERENDO
VIRO, ERUDITIONE, VIR-
TUTE ET FIDE PRAESTANTI,
Domino STEPHANO PRAETORIO,
Pastori Ecclesiae Heliopolitanae, Domino
& amico colendo.

S. D.

REVERENDE Domine Pa-
stor, amice colende. Filium Dei
Emanuelem nostrū Iesum Chri-
stum, à cuius Genethlijs, quæ
æterna salutis nostræ exordium fuerunt, An-
ni etiam principium in Ecclesia convenien-
ter ducimus, toto pectore precor, ut annum
felicem, tranquillum & salutarem, Tibi, &
Ecclesiae, quam Christi Luscinia cælestis voce,
doces & oblectas, tribuat, & nos omnes do-
ceat ac gubernet, ut Luscinia Deo grata &
Ecclesiae ac nostris animabus salutaria canen-
tes, perpetuò maneamus. Mihi sane dñd' vos
tua carminum lectio, eximium & singula-
rem doctrinæ, consolationis & voluptatis dul-
cissima fructum attulit. In quibus non tam

A 2

Musa

Musa & Charites ipsa, tenellos digitos suos,
fragranti rosarum succo delibutos abluisse,
quam Luscinia illa caelestis et diuina, spiritu
suo diuino, alacris, & lero: non superbo & in-
sulso illo, quem plerorumq; Principum, Ora-
torum, nobilium, ciuium & rusticorum ani-
mos occupasse scribis: μέλος verè caeleste &
diuinum mihi cecinisse visa est. Nec iam
ποικιλόδεγος ἀηδῶν vocem variam & mul-
tiplicem ex paruulis illis faucibus vibrat,
quantam tu, in Luscinia tua carmine, rerum
& doctrina varietatem, physicas descriptio-
nes volucrum, Theologicas & quidem pro-
prias Euangelij conciones & consolationes,
Ethica virtutum praecepta, politicam piorum
doctorum fortunam, deniq; lectissimas sen-
tentijs ex optimis autoribus, sacris, Philoso-
phis, Patribus, Poëtis, Graecis & Latinis &c.
complexus es. Quare amanter & officiose tibi
gratias ago, quod eruditissimi illius & dulcissi-
mi libelli communicatione erudire me &
exhilarare voluisti. Flores ex amoenissimis
Iustini Philosophi pravis à te decerptos, du-
dum accepi, et cum Typographis nostris de edi-
tione egi. Quid responderit Iacobus Transyl-
uanus

uanus, qui typos Gracos ceteris nitidiores ha-
bet, ex adiuncta pagella cognosces, quam
multo ante ad te misissem, si tabellarij certi
copia mihi data fuisset. Apud Homerum in
Vulcani officina Charis assidet, admonens, &
opera artificum nitida, & artifices ipsos offi-
ciosos esse oportere. Hanc Charin sua etiam
officina praesse Iacobus re ipsa se declaratu-
rum esse ostendit. Facies igitur nos de tua
voluntate certiores. Optarim Clementis tui
Alexandrini, quem philosophum verius
quam christianum fuisse legendo ipse cogno-
uisti, sententias à te selectas, Iustini floribus
adiungi, ut iusti libelli forma esset. Marcus
Henrici de quo proximè scripsisti ad me non
accessit. Benè & feliciter vale. Rostochij
postridie Epiphaniarum Anno 1575.

David Chytraeus.

A 3 DOCTIS

DOCTISSIMO, PRV-
DENTISSIMOQVE VI-
RO, D. M. ARNOLDO BIERSTA-
dio, inclytæ Reipub. Gardelebensis

Senatori, amico summo,

S. P. D.

*D*iffugere tandem niues,
& pulsam hyemem sol au-
reus egit sub terras, cœ-
lumq; æstiuâ luce reclusit:
Redijt verò illud amœnis-
simum tempus, de quo jãdã

canunt Poete:

Nunc frondent sylvæ, nunc formosissimus annus.
Pratâq; pubescunt uariorum flore colorum.
Nunc tepidum uolucres concentibus aëra mulcent:
Ipsa sibi plaudit crepitante Ciconia rostro,
Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam.

Non me igitur diutius sub recto continebo, foco asidens, & aternis consilijs animum minorem fatigans: sed rectâ me per prata in syluas conferam, visurus, quidnam istic rerum ab auiculis agatur. Rosas etenim paulo post contemplanor. Viuere enim perpetuo in

124
uò in literis, non est vita, nisi etiam aliquan-
do in pratis, hortis & lucis uiuatur.

In primis uero conferam animum meum
ad Philomelam. Nam hac auicula est prestan-
tissima cantatrix, sua uocula & arte longè
superans, non solum Orphei & reliquorum
Musicorum, uerùm etiam ipsarum Camena-
rum uocem & artem.

Vigilat, quando reliquæ auiculae adhuc
dormiunt, capite sub plumis condito: & ante
lucem uersus suos meditari, syluasq; sua vo-
cila complere incipit.

Sed & ludum iunioribus aperit. Nam
quando canit, audit discipula intentione
magna, & uocem reddit. Si autem uersus
non ritè subsequitur, seu a quasi uoce incre-
patur à matre: & intelligitur emendate cor-
rectio.

Observatum præterea est, miram Lusci-
nia inesse Philostorgiam erga natos, præser-
uim autem dum adhuc implumes sunt, &
iniuriam aliquam patiuntur. Tunc enim, te-
ste Marone,

Amisfos queritur foetus, quos durus arator
Observans nido implumes detraxit: at illa

A 4

Flet

Flet noctem, & mœstis late loca questibus implet.

Regum verò aulas, & Principum dapes,
quanti faciat lusciniâ, docet ille consul Ro-
manus, qui fuit socer Symmachii, à Theodo-
rico occisi, eleganti hoc metro.

Quæ canit aliis garrula ramis

Ales, cauea clauditur antro,

Huic licet illita pocula melle,

Largasq; dapes dulci studio

Ludens hominum cura ministret,

Si tamen alto saliens tecto

Nemorum gratas viderit umbras,

Sparsas pedibus proterit escas,

Sylvasq; tantum mœsta requirit,

Sylvas dulci voce susurrat.

Illud deplorandum, quòd hæc auicula, li-
cet sit innocentissima, & carminibus solis lu-
dendis, atq; informandis discipulis occupata,
nihil tamen presidij repositum habeat in illa
sua innocentia: sed assidue infestetur ab acci-
pire, *ῥωπιτὸν ῥεοσι* egregie nobilitato. Mo-
riens, inquit hic tyrannus, si miseris vocem.
Ferrum in manu est. Wir wollen euch Lus-
cinijs das ruffen wol eintrahl verbieten.

Sed tamen Deus hanc innocentem canta-
tricem

tricem mirabili modo conseruat, inter folia
& frondes, infirma illa regumenta: ut quot-
annis, si non plures, cerè non pauciores lus-
cinias, quàm accipitres conspiciamus. Nec re-
feri quantopere ab alijs, qui volunt mitiores
esse, despiciantur.

Cum ex asino aliquando quereretur, utri-
us vox, Cuculine, an verò Philomela, dulcior
esse sibi videretur, respondit asinus: Cuculi.
Eiusmodi agrestia & asinina iudicia equo
animo accipienda & ferenda sunt.

Sed cum non tutum sit, Arnolde amicorum
integerrime, aliquè solum, absq; fideli Acha-
re, syluas & lucos adire, propter tot vyperas
& serpentes in eis latentes: rogatum te vo-
lo, ut quantum tibi per Rempub: licuerit, mi-
hi comitem adiungas, atq; me, dum canentes
luscinijs ausculto, & carmina, quæ à ipsis
tradita accipio, in literas refero, aduersus vi-
perarum & serpentum morsus gladiolo tuo
scriptorio, fideliter tuearis. Nolo te quen-
quam occidere, sed ut me luscinijs patulo
ore assidentem, nihilq; suspicantem mali,
fideliter tuearis, te oro, autoritate tua qua
vales plurimum. Ita & nos poterimus
esse

A s

*esse luscinia, Deo grata, Ecclesijs verò saluta-
ria canentes. Bene ac feliciter vale, vir opti-
me, è Noua Heliopoli. V I I I. Aprilis.*

Stephanus Pratorius.

DE

126

DE NOMINE AT- QUE ORTV LVSCINIÆ,

Caput primum.

Luscinia, quam Galli Rosignol,
Germani Nachtegall appel-
lant, nomen habere videtur vel
à lucis in quibus frequens est,
quibusq; gaudet: vel cerè à lusu, ita ut luscinia dicta sit, quasi lusinia, ein Spielvög-
lein / qua sua voce variè ludit. Lusinia

Aliqui vocem deducunt à luctu, eò quòd
luctuose canere existimetur, vnde Marialis:

Flet Philomela nefas incesti Tereos, et que
Muta puella fuit, garrula fertur avis. lib: 1

Gracè dicitur εἰσὸς, quasi αἰσὸς, hoc
est, perpetuò, ubi semel occeperit, cantans.
Nam hac auicula quindecim continuos dies
ac noctes, densante se frondium germine,
sine intermissu garrit, digna sanè, qua dum
canit attentive, & cum animi quadam admi-
ratione, ausculetur, ut Plinij verbis utar.

Sed & Philomela vocatur, etymo non ob-
scuro: quoniam est valde amabilis cantatrix:
Ist vberaus ein süsse vnd liebliche Sengee-
rin!

rin / quaе artificio canendi reliquum auium
chorum facile superat; Vnd nur eytel
Meistergefeng vnd Bergfreyen weiß zu
fingen.

Hesiodus attribuit ipsi valde elegans epi-
theton, & nominat eam *ποικιλόφων*, hoc
est, varium collum habentem, propter vocis
ac soni varietatem, qua cum primis excellit.
Denn dis kleine Vöglein weiß sein schö-
nes Stimlein, sein Artig vnd Meisterlich
zuuerdrehen.

Recte etiam forsassis aliquis *Lusciniam*
appellauerit *πολύφωνον*, ἢ *πολύτροπον*, quem-
admodum *Martialis* alicubi *Multisonam*:
quia eius voces, toni ac modi valde varij
sunt. Hat seines gleichen nit. Hat mehr
verzüge vnd stimmen / in seinem kleinen Hel-
selin / dann alle *Organa musica* in vrbe *No-*
riberga.

Patrem habuisse fingitur *Pandiona*, re-
gem *Athenarum*, de quo scribit *Pausanias*
lib. 1. quod fuerit valde infelix filiarum pa-
ter: *Ἰουλιανός*, inquit, ἔστω ἀγαθῶν δεινῶν
ἐθροῦσεν ὁ Πανδίων. *Pandion* non optimo fa-
to suscepit ac educavit filias. Die töchter
haben

haben im nie wollen geraten. Et paulo post
subijcit valde insignem sententiam:

οὐδὲν οὐδὲς ποτὲ εἶναι ἀνθρώπου παρὰ βίου
καθῆκεν ἔκ τ' ἑξ: Sed per nullam viam ac
modum licet homini effugere & evitare id,
quod à Deo constitutum est. Nam cum Pan-
dion, Tereo, regi Thracum, filiam natu ma-
iorem, cui Progne nomen erat, in matrimo-
nium dedisset: & hac nimio videnda sororis
Philomela desiderio teneretur: mittit Athe-
nas maritum, ut sibi sororem Philomelam
adducat. Tereus, cum illuc profectus soceri
viretur hospitio, statim exarsit in amorem
Philomela, & imperratam à socero nauì im-
posuit, atq; in Thraciam secum auexit. An-
tequam autem ad uxorem cum sorore redi-
ret: triplici usus est erga hanc crudelitate.

Primum enim eam

In stabula alta trahit, sylvæ obscura vetustis,
Atq; ibi pallentem, trepidantem & cuncta timentem
Includit. Deinde:

Vi superat, frustra clamato sæpè parente,
Sæpè sorore sua, magnis super omnia Divis.
Postremo, ne quid proderet, comprehensam forcipe
linguam

Abstulit ense fero, ut Ouidij uerbis utar.

Hanc

Hanc insignem crudelitatem cum vlti-
sci vellet Deus, impulit mentem Philomela,
vt suas miseras peplo intextas ad sororem
curaret perferri. Quibus acceptis & cognitis
soror incredibili furore percita, primum cur-
rit ad stabulum nefarium, ac Philomelam
inde retrahit: deinde Itin filium occidit, &
coctum marito deuorandum apponit. Quod
scelus cum stricto gladio persequi vellet Te-
reus, factum est commiseratione quadam
Deorum, vt illa luctuosa familia in aues
conuerteretur: Tereus quidem in vupam:
Progne verò in hirundinem: Et Philomela
in lusciniam cantatricem, quia fortassis hæc
puella fuit nobilis cantatrix, dicendiq; peri-
ta, quales solent esse pleraq; principum ac no-
bilibium filia. Hinc est quod Luscinia etiam-
num inter canendum crebro edere has voces
videtur: τρεως γλωττω, quasi conquerens de
Tereo, quod amputauerit linguam.

Fabella Terei recitatur ab Ouidio lib. VI.
Met. Et licet tota digna sit, quæ ab adole-
scentibus ediscatur: tamen hi versus, qui se-
quuntur, præcipuè memorabiles esse videntur.

1. Qui-

1. Quibus sollicitus pater genero commendat filiam.

Per superos oro, patrio ut tuearis amore,
Et mihi sollicito lenimen dulce senectæ
Quam primum remittas.

Vocat filiam dulce lenimen senectutis.
Quia nihil est, post diuinas consolationes,
quod ita lenire possit miserorum parentum
varias curas ac dolores, quàm conspectus
amanatissimorum liberorum.

2. Quibus Φιλόστροφος pater alloquitur
filiam.

Si pietas ulla est ad me Philomela redito.

Cum lachrymis, & cum gemitu hac verba
pronunciaſſe optimum senem non dubium est.

3. Quibus Terei, hominis amore insani-
entis, nefarij mores describuntur.

Vt simul imposita est pietæ Philomela carina,
Vicinus exclamat, mecum mea uota feruntur:
Exultatq; & uix animo sua gaudia differt
Barbarus, ET NVSQUAM LVMEN DEAT
TORQVET AB ILLA.

4. Quibus puella violata corruptiori suo
perfidiã obijcit & crudelitatem.

O cru-

O crudelis, ait, nec te mandata parentis
Cum lachrymis mouere pijs, nec cura sororis,
Nec mea uirginitas, nec coniugalia iura.
Omnia turbasti, pellex ego facta sororis.
Tu geminus coniunx.

*Est insigne pœma, quod multiplicem
continet doctrinam. Primum enim monet
parentes ut in custodiendis filiarum corpori-
bus vigilantes sint, nec eas temere commit-
tant quibusuis. *Ἰουρτίδες οὐκ εἶσι, inquit Syra-
cides, πῆλοσθε τῶ σῶματι αὐτῶν.* Nam cupi-
dinis rela variè volant, & in quos non pu-
tas, quosq; minime conuenit, in eos sæpe in-
cidunt. Et licet aliqui vultu simulent singu-
larem castimoniam & vite probitatem: tas-
men non semper vultui credendum est.
Quoniam vita hominum est fallax, & abdi-
tos sensus gerit, ut Theseus apud Senecam in-
quit. Et hoc loco exclamat noster Poeta:
Pró superi, quantum mortalia pectora cœca
noctis habent.*

Wie gar stehet niemand zu trawen.

*Deinde etiam monet in vniuersum quos-
uis, præsertim autem adolescentes & iuue-
nes, ut omnem amoris atq; libidinum occa-
sionem*

tionem vitare discant. Nam ubi amor semel occupauerit cor, non facile est, eum inde rursus expellere: Sed crescit indies, & crescendo vires sumit, instar alicuius incendij: nec desinit prius, quam hominem amentem & prorsus immanem reddiderit, sicut in hac fabella dicitur: Et nihil est quod non effreno captus amore ausit. Postea sequuntur pœna diuina, & tragica calamitates.

DE VOCE AC PERITIA
LUSCINIARVM.

Caput II.

Etsi autem Luscinia parua est admodum auicula, passere haud multo maior: tamen in illo paruo corpusculo, bene Deus, quantum est animus, quanta vox, & quidam pertinax spiritus? Eius enim sonus, teste Plinio, lib. 10. cap. 29. perfecta Musica scientia est. Nam nunc continuo spiritu irahitur in longum. Nunc variatur inflexo. Nunc distinguitur conciso. Copulatur intorto. Interdum secum murmurat. Plenus, grauis, acutus, creber, exientus. Vbi visum est vibrans, summus, medius, imus. Breuiterq; omnia

B iano

tam paruulis faucibus, quæ tot exquisitis u-
biarum tormentis ars hominum excogitas
uir.

Ac ne quis dubitet artes esse plures, sin-
gulis sunt cantus, & non idem omnibus, sed
suis cuiq; certantq; inter se, palamq; animo-
sa contentio est. Victa morie sæpè finit vi-
tam, spiritu prius deficiente, quàm canit.

SCHOLA LVSCINIANA.

Meditantur alie iuniores, versusq; quos
imitentur accipiunt. Audit discipula inten-
tione magna, & reddit: vicibusq; reuicent.
Intelligitur emendate correctio, & in docen-
te quadam reprehensio.

Hæc Plinius: quibus an possit aliquid
dulcius excogitari, equidem non scio. Sed
cum hanc vernalem et iucundam materiam
ingressi simus, libet hic referre, quæ ab eo-
dem authore de Hirundinibus, Ciconijs, Co-
cyce, & Cruibus, aibus familiariter notis,
in literas relata sunt.

DE HIRVNDINIBVS.

Plin. lib. 10. cap. 33.

Hirun-

Hirundines luto construunt, stramento roborant. Si quando inopia est luti, madefactum multa aqua pennis pulverem spargunt. Ipsum vero nidum mollibus plumis floccisq; consternunt tepesciendis ovis simul, & ne durus sit infantibus pullis. In fœtu summa equitate alternant cibum. Notabili munditia egerunt excrementa pullorum: Adulioresq; circumagi docent, & foras saturitatem emittere.

Laurent. Valla de voluptate lib. 3. comparat duas sorores, Prognem nimirum & Luciniam, duabus facultatibus, Oratoria & Pœtica: Et ait, Prognem seu Hirundinem, in qua inest mira libido lecta & urbes incolendi, similem esse urbane eloquentia, & illis qui in domibus, in senatu, in foro suam facundiam exercent. Philomelam vero similem eloquentia nemorali & Pœtarum, qui sylvas & solitudines, & loca non ab hominibus, sed à Musis & à Dijs celebrata amant: & materias à forensibus controuersis remotissimas tractant.

Itaq; quantum Philomela in cantando vocalitate, vi, motu, scientia, varietate, suavitate

*hirundini prestat: tantum pœticam vocem
Oratoria prestare.*

DE CICONIIS.

Ibid. cap. 23.

*Ciconia quo nam è loco veniant, aut quo
se referant, incompertum adhuc est. Elon-
ginquo venire non dubium. Abitura con-
gregantur in loco certo: comitataq; sic, ut
nulla sui generis relinquatur, nisi captiva et
serua, ceu lege, predicta die recedunt. Nemo
vidit agmen discedentium; cum discessu-
rum appareat: nec venire, sed venisse cerni-
mus. Et quamuis ultra citraue peruolent,
nunquam tamen aduenisse vsquam, nisi no-
ctu existimantur. Nidos eosdem repetunt.
Genitricum senectam inuicem educant.*

DE COCYCE, SEV CYCVLO,

Libro eodem cap. 10.

*Coccyx ex Accipitre videtur fieri. Mutat
figuram & vocem. Modico tempore astitis
visus non cernitur postea, semperq; parit in
alienis nidis, maximè palumbium, maiori
ex parte singula oua, quod nulla alia auis, ra-
rò bina.*

ro bina. Causa subijciendi pullos putatur, quod sciat se inuisam cunctis auibus. Nam minuta quoque infestant, ita non fore tutam generi suo stirpem opinatur, nisi fefellerit. Educat ergo timida nutrix subditum adulterato foetu nixu. Ille avidus ex natura praripit cibos reliquis pullis, itaque pinguescit, & nitidus in se nutricem conuertit. Illa gaudet eius specie, miraturque sese ipsam quod talem peperit: Suos comparatione eius damnat ut alienos: absumi quoque etiam se inspectante patitur, donec corripit ipsam quoque iam volandi potens.

Pomit
 oian
 midu
 Carr
 ca.
 Hypo
 lais.

DE GRVIBVS
 Cap. eodem.

Immensus est tractus quo veniunt, si quis reputei à mari eo: Quando proficiscuntur consentiunt. Volant ad prospiciendum alte. Ducem quem sequantur eligunt. Extremo agmine, per vices qui acclament, dispostos habent, & qui gregem voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui lassatis somno decidens indiligentiam sono coarguat. Caetera dormi-

B 3

dormiunt capite subter alam condito, alter-
nis pedibus insistentes. Dux erecto prouidet
collo, ac predicat.

DE CHRISTO.

Cap. III.

Est autem Luscinia, ut minima cum
maximis comparemus, Imago, primum qui-
dem ipsius filij Dei resurgentis ex morte:
cum quo simul quasi resurgere, atq; in suas
sylvas redire viderur. Nam sicut vox lusci-
nia amabilitate sua longè superat omnem
omnium auicularum vocem: Ita quoq; vox
Christi sua dulcedine longè vincit omnem,
non solum hominum, verumetiam Angelo-
rum vocem.

De Xenophonte scribit Cicero, quòd eius
sermo sit quouis melle dulcior: At de Christi
verbis testatur D. Petrus, quòd sint verba
vitæ æternæ, Ioan. 6. Cum enim huius Lusci-
niæ cælestis vocem aliquando audiuisset Pe-
trus, exclamauit ac dixit: Domine verba vi-
tæ æternæ habes, hoc est, Cum tuas conciones
audimus, incredibili perfundimur gaudio,
& videmur nobis non procul à paradysò esse.
Et in

Et in Cantuicis, cap. 5. canit Ecclesia,
Sponsa Christi: Anima mea liquefacta est,
postquam dilectus meus locutus est mihi.
Quoniam vox eius dulcis est.

Primum enim (ut haec aliquanto latius
euoluamus) conuocat Christus, tanquam au-
cula, pullos suos, sub alas suas, voce per-
quam suau: Venite ad me omnes, quasi di-
cat, Venite, auscultate me, cantabo vobis
pulchrum carmen, quo reficietur tristis ani-
ma vestra.

Sunt autem pulli Iesu Christi, miseri
peccatores, qui decus propriae iustitiae, quo se-
bi antea mirifice placebant, & quouis He-
spero ac Lucifero pulchriores esse videban-
tur, amiserunt. Qui polluti ac deformati
sunt multis ac terris peccatorum sordibus.
Quos odit & detestatur mundus, tanquam
pestem generis humani, & omnium calami-
tatum auctores. Qui propter admissa pecca-
ta seuisimos cruciatus in pectore sustinent.
Quos pudet prodire, non solum in conspe-
ctum Dei & Angelorum, verum etiam hone-
storum hominum. Qui ex nimio timore sem-
per trepidant, & ad omnia fulgura pallent.

B 4 Hi in

Hi inquam sunt dilecti pulli Luscinia caelestis, Fily DEI. Nam hos expresse nominat, cum inquit, Venite ad me qui onerati estis. Reliquos vero, qui non sunt onerati mole peccatorum, quiq; sub isto onere non laborant: sed qui sibi videntur esse omnium sanctissimi & iustissimi, ac proinde Deo charissimi, relinquit sua iustitia sine firma consolatione, neq; eos satis agnoscit pro pullis suis.

Deinde postquam convocauit pullos, incipit eis quasi canere, & proponit ipsis dulcissimas consolationes. Mei pulli, inquit, video vos esse contristatos propter sordes Peccatorum vestrorum, quibus intus & extra polluti estis. Sed omitteite istas curas, & optimo animo estote. Quoniam remissa sunt vobis peccata vestra. 1. Ioh. 2.

Nam etsi reuera nihil aliud estis, quam massa polluta: tamen caelestis Pater non imputat vobis peccatum. Psalm. 31. hoc est, tales vos esse iudicat, ac si prorsus nullum in vobis peccatum esset: Sed imputat vobis iustitiam, Rom. 4. Pronunciat vos iustos, ac se omnem iustitiam, & iustitia summos gradus haberetis.

Quod

Quod in vobis est peccatum: id coram Deo nihil est. Imò iustitia est: non quidem per se, sed gratuita dissimulatione, & impuratione. Ita quidem coram hominibus estis peccatores, coram DEO verò ipsissima iustitia. 2. Cor. 5. Coram hominibus Aethiopes: coram Deo quavis niue candidiores. Esa. 1. Coram hominibus Diaboli: coram Deo sancti Angeli. Quia ipse regit peccata vestra. Psalm. 31. Nec vult ea conspicerere, Esa. 11. Et ut cum Prophetis figuratè vobiscum loquar, Ipse abstulit à nobis Peccatum. 2. Reg. 11. Et proiecit illud in profundum maris. Mich. 7.

Et ne quid vos lateat, In Cælo fons est, quem David Psalm. 36. Fontem vitæ appellat, propterea quòd perenni gratiæ ac vitæ aqua fluat. Huic perpetuò assidet Deus, & haurit inde, funditq; super vos mundam aquam, & lauat vos ab omnibus inquinamenti vestris. Ezech. 36.

Neg; solum remittit vobis πολυέλεος Ἰησοῦς leuia quadam, & non magni momenti errata: sed & grauissima maximiq; ponderis scelera clementer vobis condonat. Idq; facit non tan-

B 5

non tantum semel atq; iterum: sed subinde,
ad omne cordis vestri suspirium, septies in-
terdum, interdum vero septuagies septies,
pro ut eius emundatione indigueritis Mat.
18. Nam gratia Dei ^{αδισιων} inexhausta
atq; indefessa est: Et infinitis modis superat
magnitudinem & multitudinem delictor-
um vestrorum. Roman. 5. Das gleubt nur
furwar. Ita Deum recte noueritis, vnd was
chet euch selbst so gratiam Dei exuberan-
tem / nicht klein / wie der verfluchte Cain
gethan hat.

Nam ego, quem scitis esse Dei filium,
descendi ex sinu Patris de Caelo in sinum vir-
ginis Marie: atq; inde assumpta carne hu-
mana factus sum peccatum, 2. Cor. 5. hoc est,
commune quasi receptaculum peccatorum,
& victima pro peccatis vestris. Idq; in eum
finem: ut vos iusticia Dei efficeremini, hoc
est, ne peccata vobis imputarentur, neue
quid pati vobis propter peccata necesse esset.
Auff das ihr Friede hettet / Esai. 53 Nam
preciosus meus sanguis ^{λειτουργ} est, Matt. 20.
non tantum pro pena, quam sustinere debe-
batis: verum etiam pro culpa. Vt mihi valde
proprie

136
proprie locutus fuisse D. Iohannes videatur,
cum scripserit, sanguinem meum mundare
vos ab omni peccato. 1. Ioh. 1.

CANTIO II.

Sed non solum peccata remissa sunt vo-
bis propter nomen & sanguinem meum: ve-
rumetiam reconciliati estis cum Deo. Rom. 5.
Nam simul ac peccata remissa sunt alicui,
facta est reconciliatio cum Deo. hoc est, ira-
sci desinit Deus, nec amplius cogitat de penis
irrogandis. - Quae enim maior esset iniquitas,
quam irasci iustificato, & ferire innocen-
tem?

Est enim Deus pro sua iustitia horribi-
liter irascatur peccatis, secundum Psalmi 5,
dictum: Odisti omnes facientes iniquitatem:
& atrociora scelera regulariter ferè punit
atrocibus penis etiam in hac vita, iuxta il-
lud: Τῶν γὰρ μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλας
εἰσι πῦρ αἰ τιμοῦσαι πρὸς τὸ θεῶν. Tamen cum
agentibus penitentiam & conuersis hoc mo-
do procedit.

Primum punit eos per contritionem, qui
dolor multo acrior est quam mors ipsa.

Deinde

Her.
lib:

Deinde addit poenas alias insignes, infamiam, & alias tristes calamitates. Psal. 89. ut per illam occasionem poenitentia in ipsis crescat, & alij de Dei iudicio admoneantur. Sed postea viens misericordia, paulatim mitigat poenas, quemadmodum dulcissimè dicitur toto Psalmo 103. Donec eas tandem prorsus auferat, & hominem quasi ex inferno reductum pristina dignitati restituat, vel etiam ad ampliores honores euehat, iuxta dictum: Eripiam eum: & glorificabo eum. Ita enim ludit Deus cum amicis suis, quorum saluti fauet,

CANTILENA III.

Neg, verò hinc subsistit Dei gratia: sed la-
rius progreditur. Nam & in filios suos co-
pitauit vos. Ioh. 1. Gal. 4. Qua quidem nobi-
litate & dignitate generis, nulla maior po-
test excogitari. Et cum Pater est, paterno
quoque amore complectitur vos: multo sanè
ardentiori, quàm ullus pater, quantumuis
Φιλόσοφος ex se genitos. Psalm. 103. At ne
possitis dubitare de ipsius immenso erga vos
amore, Ecce Spiritum Sanctum dedit vobis,
ut &

vi & arrha sit v^{ost}is vobiscum vestra. 2. Corin. 1.
 Et simul intus quoq; in cordibus vestris fa-
 miliariter loquatur cum spiritu vestro: ac te-
 sterur, cum de gratuita adoptione vestri.
 Rom. 8. Tum de singulari DEI patris in vos
 amore- Rom. 5. Et tantam in vobis fiduciam
 atq; parrhesiam excitet, ut sine ulla hesita-
 tione audeatis ad eum accedere, & clamare
 Abba, hoc est dilectissime pater. Gal. 4.

Nam profundi isti gemitus pectoris ve-
 stri, quos interdum ad DEVM editis, nihil
 aliud sunt, quàm inenarrabiles gemitus Spi-
 ritus Sancti Rom. 5. Qui & penetrant nu-
 bes, Syrach. 35. & in Cælo ingentes clamores
 excitat. Exodi 14. quos Deus non potest non
 exaudire. Iohan. 16. Sed de paterna exau-
 ditione alio fortassis loco & tempore vobi-
 scum copiosius: nunc illud tantum addo,
 Quod sicut cælestis meus pater agnoscit vos
 pro amantissimis liberis suis: Ita ego agnosco
 vos pro charissimis fratribus ac sororibus me-
 is: Psalm. 22, Ioan. 20. Quos hic defensos con-
 tra Diabolorum & Tyrannorum furores postea
 resuscitabo ad vitam æternam. Iohan. 6.

De qua

*De qua fraternitate Christi sic scribis
quodam loco D. Lutherus:*

Wer kan nu solchs gnug erlangen / vnd
welch Herr kan hie genug glauben / das
der liebe H & X vns so nahe zu gehöret?
Denn es ist ja zu groß vnaussprechlich
ding / das wir arme elende Adams kin-
der / die wir in Sünden geboren / vnd ver-
altet / sollen sein der hohen Maiestet war-
hafftige Brüder. Wer nu hie glauben
wolte / der hette zu glauben gnug sein le-
benlang / vnd weil die welt stehet / das es
war sey / Denn der Trost ist zu groß / vnd
die Frewde zu hoch / vnd des Menschen
herr zu klein vnd zu enge / Solchs zu er-
langen / Wer da glauben kan / der glaube
es / Denn ob wirs gleich nicht glauben / so
ist es doch die warheit.

DE ECCLESIA.

Cap. IIII.

*Deinde Luscinia est imago Ecclesia,
hoc est, omnium electorum, qui vocem Chri-
sti audiunt, discunt, & verâ fide amplectun-
tur. Nam sicut illius auicula pectus plenum
est le-*

est letitia gesticiente: Ita & horum corda per-
fusa & oppleta sunt ingenti gaudio, quod su-
perat omnem ceterorum hominum intelle-
ctum. Philip. 4.

Causa vero tanta letitia in pijs est sola
vox Christi, sicut dicitur Iob. 3. Qui stat &
audit eum, gaudio gaudet propter vocem
eius: Et Spiritus sanctus per illam vocem ef-
ficax, ac operans talem in eis motum. Gal. 5.
Fructus spiritus gaudium.

Idè enim tam suaviter canit Luscinia
cælestis Iesus Christus, ut pullorum suorum
animas liberet ex carcere mortis, hoc est tri-
stitiæ: atq; traducat eas in theatrum vita,
seu letitiæ aeternæ, Heb. 2.

Nam etsi omnino flagitat, atq; etiam si
mul in nobis operatur contritionem ipse Fi-
lius DEI, sicut dicitur 1. Iob. 2. Scindite
corda vestra, & non vestimenta vestra: ta-
men propterea non vult mortem peccatoris,
hoc est, perpetuum et immoicum dolorem, ne
quomodo fiat ut aliquis ab immodico dolore,
per astutiã Diaboli, absorbeat. 2. Cor. 2. Quis
enim esset fructus dolorum ac mortis Christi,
si nobis

si nobis perpetuò cum doloribus conflictandum esset? Sed vult ut viuamus, modum aliquem doloribus constituamus, & mutata mente, ac vita instituto, pace, tranquillitate, vita & laetitia fruamur.

Ediscant hoc loco iuniores ex fonte praeclarum ac celebre illud Ezechielis dictum, quod extat Cap. 33. *חַרְאֲנִי נַחֵם אֲדַנִּי יְהוָה אִם אֶחָפֵץ בְּמוֹתָהּ רֵשַׁע כִּי אִם בְּשׂוֹךְ רֵשַׁע מִדְּרָבּוֹ וַחֲוִירָה* Vino ego, dicit Dominus Iehoua, nolo mortem impij: sed ut conuertat se impius à via sua, & uiuat.

Dulces & memoria digni sunt Horatij quoq; versiculi. *Post mibi la phoeb*

Albus ut obscuro deterget nubila Caelo
Sæpe Notus, neq; parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, uitæq; labores
Molli Plance mero.

Putat id mero efficiendum, quia ignarus fuit fontis verarum consolationum.

Sic autem *χαερε των χριστιανων πεωδιρω εδρη*, ut Iohan. 16. dicitur, hoc est, sit syncerum, nullas ad mixtas habeat dolorum feces: sit ve-

fit vehemens. Zac. 9. Exulta vehementer:
surgens, quale fuit Davidis, cum obliis
quasi regia maiestatis strenue saltaret ante
arcam foederis. 2. Reg. 6. Sit demum stabile,
continuum, ac sempiternum, quemadmo-
dum D. Paulus precipit Philip. 4. $\pi\acute{o}\nu\tau\epsilon$
 $\chi\alpha\iota\acute{o}\tau\epsilon$. semper gaudete.

Nam licet p*y* in perpetuis fere arumnis
voluantur, sicut pisces aut nauicula in ma-
ri: ac prater illas familiares calamitates, ino-
piam, morbos & persecutiones, nouis in-
super assidue curarum, periculorum & per-
turbationum fluctibus concutiantur: ut val-
de difficile sit eis respirare, aut animi con-
stantiam, eundemq; gaudij tenorem inter
tot insultus, tantog; calamitatum concursu
retinere: tamen vult Deus, ut in medijs
miserijs & periculis tranquillo ac lato sint
animo, nec vlllo modo istam $\epsilon\delta\upsilon\pi\lambda\alpha\sigma$ sibi eri-
pi patiantur. Sic enim ait D. Petrus: Exul-
tate ad breue tempus afflict*i* varijs experi-
mentis.

In primis autem caueant filij Dei, ne ver-
suto serpenti, Diabolo nimirum, qui homi-
cida est & author mortis, atq; ipsius trisulcis
C igni-

ignitisq; telis, quæ sunt subitæ quidem, sed
valde tristes ac horrendæ conciones de anti-
quis lapsibus, de ira Dei, & æterna abiectio-
ne, verbo Dei delibute, fores aperiant: sed
obfirmato pectore fortiter contra istum ho-
stem preliantur, & immissa tela per veram
fidem continuo extinguant, ne virus hæreat,
ac per totum cor diffundatur, ut pluribus
verbis in epistola ad Ephesios, cap. 6. disse-
ratur. Quod quidem facere, est ars artium,
virtus virtutum, victoria victoriarum, de-
cus decorum, & triumphus triumphorum.
Ac profecto tale gaudium reuera est salus &
liberatio animæ: est etiam signum vera fi-
dei, præsentia & gubernationis Spiritus san-
cti: est regnum Christi. Rom. 4. Et est cultus
Deo placens, sicut diseritè dicitur, Psal. 100.
Seruite Domino in lætitia: magnificè ince-
ditè in conspectu Dei, & quidem cum exul-
tatione, Pranget vnuð frolocket / dem
HERREN Christo zwar zun Ehren / aber
dem leidigen Teuffel zum Troh / Denn er
kann nicht leiden.

Sed quotusquisq; nostrum est, qui de ta-
li gaudio & vita posset gloriari? Ach wir
arme

arme Leute: ja wir elende Thoren/wie gar nichts wissen wir vns das hohe vnd herrliche Wer dienst Christi Jesu nüse zu machen/vnd vns desselbigen zu trösten.

Pleriq; tam abiecti & pusilli animi sumus ac si nullum saluatorem haberemus. Sedemus in valle umbrae mortis, conficimus nos curis, Vnd machen einen Gottesdienst daraus. putamus esse grande nefas & morte piandum, vel modicè letari. Vnd solchs haben wir euch/ Ir lieben Patres nicht ein wenig zudanken. Quia totum ferè Christianismum in perpetuo luctu & acerbissimis lachrymis repositum habuistis.

Homines tristiores semper habeant in conspectu insignem illam Epistolam Lutheri, qua nescio quem principem virum, nosq; omnes, ad animi hilaritatem sedulo adhortatur, In qua extant haec verba:

Es ist doch ja die Einsamkeit oder Schwermuth allen Menschen eytel giffte vnd Tod/ Sonderlich einem jungen menschen/ So hat auch Gott geboten / das man solle frölich fur jm sein/ Vnd wil kein
E 2 Draw

Trawriges Dpffer haben / Wie das in
Mose offte geschrieben stehet. Vnd Eccle-
siastes saget / Cap. 9. Frewe dich Jüng-
ling in deiner Jugend / vnd laß dein Herß
guter dinge sein / Es gleubet niemand /
was schaden es thut / einem jungen Men-
schen freude wehren / vñd zur Einsamkeit /
oder Schwermuth weisen / Denn freude
vnd guter muth (in Ehren vnd Züchten)
ist die beste Arzney eines jungen Men-
schen / ja aller Menschen.

rölich
rind
Ehre
oll ma
niemand
ter k
ren

Ich der ich mein Leben mit trawren
vnd Sawrsehen habe zubracht / Suche
ist vnd neme Freude an / wo ich kan /
etc.

Hac D. Mart. Luth:

DE MUSICA

Cap. V.

*Est autem verum gaudium Christiano-
rum est tranquillitas ac letitia cordis in Chri-
sti voce, de gratia Dei, acquiescentis: tamen
etiam vult DEI filius, ut illud suum inter-
num gaudium minimè occultent: Sed omni-
bus modis, imprimis autem laeta voce decla-
rent.*

Nam

Quam sicut Luscinia non contenta est sola pectoris exultatione, sed & de medio frondium (ut S. S. Psalmo 104. loquitur) dat vocem suam: Ita quoque Christiani non contenti sint sola cordis lata affectione, verum etiam eandem vultu pra se ferant, & voce ostendent, iuxta 126. Psalmi dictum.

Cum Dominus liberauerit nos ex captiuitate nostra: tunc replebitur risu os nostrum, et lingua nostra exultatione. Item, Psalm. 149 Exultationes Dei in gutture eorum.

Agant verò Christiani, caelesti Patri, lato pectore & voce perpetuas gratias, pro misso filio, pro remissione peccatorum, pro reconciliatione, & mitigatione poenarum, pro gratuita adoptione & donatione Spiritus sancti, pro clementi exauditione & defensione, & tandem pro leta resurrectione ad vitam aeternam. Ac semper habeant in ore dulcissimum Psalmum, Nun lobe mein Seeleden HERRN.

Sunt autem duo fere modi celebrandi Deum, seu offerendi Deo laudes: vnus quidem est, quando quis suos ipsius gemitus, atque etiam sua ipsius verba, pro ut ipsi per suggestionem

stionem spiritus in mentem veniant, Deo offerunt, & consecrat.

Alier verò est, quando aliquis alienos hymnos à sanctis Prophetis, vel etiam ab alijs quibuscung, temporibus compositas recitat, atq, cum ijs suos gemitus miscet.

Virumq, fit, aut submissa voce, aut sublato in altum clamore. Etsi autem Deo perinde est quomodo celebretur: (Nam cum sit Spiritus, spirituales motus intelligit & approbat) Tamen clamores & cantus qui fiunt vel ab uno solo, vel à pluribus simul, plus habent energias, quàm vel tacite animæ cogitationes, vel submissæ preces.

Primum enim Psalmi concinnis numeris & suauibus carminibus seu harmonijs inclusi, quales sunt Orphei Germanici, alius animos penetrant, facilius discuntur, ac firmius retinentur.

Deinde non solum animos sua dulcedine afficiunt & mulcent: verum etiam motus turbulentos sedant, & animis tranquillitatem afferunt.

Tertio, veram pietatem, hoc est, penitentiam, dolores, lachrymas, suspiria, preces, fidem

fidem, pacem, leticiam, spem, animi magnitudinem, heroicos impetus, & ardentem amorem erga Deum atq; proximum in cordibus accendunt. Quemadmodum D. Basilius in p̄oëmio Psalterij scribit, quòd Psalmi possint ex corde lapideo lachrymas clicere.

Postremò, piorum unanimes concentus, sanctos DEI Angelos de cælo vocant, & Diabolos pellunt. Nec dubium est, quin ille concentus piorum & cælos facilius penetraret, & plus ponderis apud Deum habeat.

Cum autem propter has causas præcipuè canuus vsurpari soleant, ut verba sacra altius in animos auditorum penetrarent, & ardentiores pietatis motus in cordibus accendantur; prodesset in templis Musicam, non nimis figuratam & lasciuam, sed simplicem & grauem retineri, ut verba numeris illigata audiri, & à rudi vulgo intelligi possent. Talem enim simplicem Musicam in primitiua Ecclesia fuisse vsitatam Iustinus Martyr, antiquissimus & grauisimus scriptor, q: 107. insigni & memorabili loco testatur.

Talis
e
qu
de p
et A
nd
de B

ὅν τ' ἄστυ ἀπλωὸς ἐστὶ τῆς νηπίος ἀεμιόδον,
ἀλλὰ τ' μὲν τῶν ἀψύχων ὀργάνων ἄστυ ἢ μετὰ
C 4 ὀργάν

ὀρχήσεως καὶ κροτάλων. διὸ ἐν ταῖς ἐκκλησί-
αις περὶ αὐτῶν ἐκείνων ἀσμάτων ἡ χρῆσις τῶν
ταύτων ὀργάνων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν νηπίοις ὄντων
ἀρμονίων, καὶ ὑπολέλειπται τὸ αἶσα ἀπλῶς.
ἡ δὲ γὰρ τὴν ψυχὴν πρὸς ζῆλον πόθον τὸ ἐν
ταῖς αἵμασιν ἡδονῆς. Κομιζέται τὰ ἐν ταῖς αἵμα-
σι κὺς ἐπανιστήματα πύθη. ὅθεν ἰσχυρῶς τῶν ἀσθέντων
ἐχθρῶν ἐμβαλλομένων ἡμῖν λογισμὸς πανήρως
ἀπαθῆται. ἀρθεύει τὴν ψυχὴν πρὸς καρποφ-
εῖαν θείων ἀγαθῶν. ἡνναίως πρὸς τὴν ἐν ταῖς
θλίψεσι καρτερίαν ὅθεν ἀγωνιστὰς ἐργάζεται
τῆς εὐσεβείας. Παντῶν τῶν ἐν ταῖς βιωταῖς
λυπηρῶν ἰαματικὸν γίνεται ταῖς εὐσεβείαι. hoc
est:

*Simpliciter canere, insipientibus non
conuenit: sed instrumentis inanimatis, &
crotalis cum saltatione canere. Quocirca in
Ecclesiis non usus carminum per eius generis
instrumenta, & alia insipientibus congruen-
tia, receptus est: sed simplex cantio in eis ma-
net. Excitat hac cum voluptate quadam
animum ad flagrans eius quod carmine ce-
lebratur desiderium. Affectiones & concu-
piscencias carnis sedat. Cogitationes malas
inimicorum, quos cernere non est, suggestio-
ne obo-*

ne oborientes, amolitur. Mentem ad fructi-
ficationem diuinorum bonorum rigat. Pie-
tatis decertatores generosos & fortes per con-
stantiam in rebus aduersis efficit. Omnium
rerum que in vita tristes & luctuosæ acci-
dunt, pijs adfert medicinam.

DE PERSECVTIONE

Lusciniarum.

Cap. VI.

Esse autem Luscinia auicula est inno-
centissima, Musica solummodo, & institu-
tioni discipulorum intenta: tamen exposita
est plurimarum odijs, iniurijs, & crudeli-
tatis, inprimis autem Accipitris, γνάμ-
παις, hoc est, optimis unguibus præditi. Ex-
tat hac de re doctissima apud Hesiodum fa-
bella, quam adolescentibus ediscendam hoc
loco proponam.

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ', ἐρεῖω, φρονέσσι ἢ αὐτοῖς.
ᾧ δ' ἤελξ προσέειπεν ἀηδὴνα ποικιλόδδρον,
ἕλε μάλ' ἐννεφέεσσι φέρον, ὄνυχεσσι μεμαρπῶς
ἤ δ' ἔλεον γναμπῆοισι πεπυρρωγῆ ἀμφ' ὄνυχεσσι
μύρετο. τίς δ' οὐδ' ἄπικρατέως πρὸς μῦθον εἴπε.
Δαμρονίη, τί λέλασας; ἐχφύσε πολλὸν ἀρείων.
C 5 Τῇ δ'

τῆ δ' εἰς, ἢ σ' αὖ ἐγώ τ' ἄγω, καὶ αἰσὶν ἐξῶν.
δὲ πνον δ' αὖ ἐθέλω ποιήσομαι, ἢ μεθήσω.
ἄφρων δ' ὅστις ἐθέλοι πρὸς κρείσσονα ἀντιφρονῆ-
Νικῆσε σέβει, πρὸς τ' αἰσέσειν ἄλγιστα πάσῃ. (Ζευ

Nunc Fabellam Gubernatoribus, & ipsis
intelligentibus exponam. Ita Accipiter allo-
cutus est Lusciniam collo vario preditam,
cum eam unguibus abreptam valde alie in
nubibus asportaret. Ipsa vero misera ungui-
bus transfixa circumquaque, lugeret. Ipse vero,
inquam, longe potentior tua ad eam dicebat:
Stulta, quid obstrepis? tenet enim te longe po-
tentior. Eo ibis, quo ego te, quantumvis Can-
tatricem, ducam. Et te mihi, si voluero, fa-
ciam pastum, aut dimittam. Stultus est, qui
vult reluctari potentiori: Nam & victoria
spoliatur, & cum dedecore mala patitur.
Est pulcher avo, qui ex amussi depin-
dit Tyrannorum naturas.

Luscinia significat pios Doctores (ut de
Christo hoc loco nihil dicam) qui vel in scho-
lis, vel templis puram Evangelij doctrinam
sonant. Nam licet hi separati a mundo, quasi
in solitudinibus degant, & in amenissimis
hortis Spiritus sancti animos suos oblectent
atq;

atq; alios, iam viua voce, iam doctissimis
scriptis erudiant: tamen plurimorum odia
& persecutiones sustinere coguntur.

Primum enim odit illos Diabolus an-
gue longè peius, sicut Christus hac tristissima
voce restatur, Luc. 22. Satanas expetuit cri-
brare vos docentes ac discentes verbum me-
um, tanquam triticum. Quæ vox, cum ac-
cipitur de corpore & anima, longè tristior
est, quàm ut ullis verbis enarrari possit. Apo-
cal. 12. pingitur Diabolus tanquam Draco,
propter similitudinem & conuenientiam
quam cum Dracone habet. Nam sicut Dra-
co, teste Plinio lib. 8. cap. 12. tam ardenti siti
laborat, ut eam nullo modo, nisi sanguine
Elephantino frigidissimo restinguere queat:
Ita quoq; Diabolus tam immani odio ardet
erga pios Doctores, ut nisi ipsorum sangui-
nem hauriat, pereundum sit ipsi.

Huc accommodari potest fabella de Dra-
cone fuluo, quæ extat apud Homerum,
Iliad. B. conscendente in platanum & illinc
abripiente passerculos.

Ἐνθα δὲ ἔσταν ἐρυσθαῖο νεοσοὶ, νήπια τέκνα,
ὧσ' ἐπ' ἀκροτάτῳ, πετάλοις ὑποπεδηκότες,
ὄκτω,

Can-
pere
Tan-
do.

ὄκτω, ἀπὸ μήτηρ ἐνάτη ἦν, ἣ τέκε τέκνα,
εἷς ὄγε δὲ ἐλεφνὰ κατὰ διε τετραγῶτας.
Μήτηρ δὲ ἀμφοτέρω ὄδυροιδρη Φίλα τέκνα.
τῶν δὲ ἐλελιζάρου πέρυγος λάβει ἀμ-
φιαχῦϊαν.

*Ibi verò (scilicet in Platano) erant pas-
seris pulli, ramo in summo, folijs super voli-
tantes paruuli liberi octo. Sed mater nona
erat, quæ peperit filios. Ibi tunc illos misera-
biliter deuorauit stridentes. Mater verò cir-
cumuolabat deslens charos liberos.*

*Est imago Christi & Ecclesie: neg. diffi-
cilis est comparatio intelligenti crudelitatem
Diaboli.*

*Deinde etiam pijs Doctores inuisi sunt
Gubernatoribus & Tyrannis, ad quos præci-
pue pertinere suam istam fabulam Hesiodus
ipse testatur. De his loquitur Christus
Matt. 10. Eritis odio habiti ab omnibus. Et
ornat Tyrannos insigni epitheto, vocatq; lu-
pos. Die frommen Wolfe. Nam sicut lu-
pus apud Aesopum accusat ouem, quòd tur-
bauerit flumen: Ita semper Tyranni aliquid
habent, quòd pijs Doctoribus, quos nature
instinctu toto pectore oderunt, criminis loco
obij-*

493
objiciant. Memorabilis est locus, qui extat
in illa epistola Basilij, quam scripsit ad Eu-
stathium medicum.

Quid me inquit sine probabili causa
acerrimè oderunt idem mihi facere viden-
tur, quòd de Lupo accusante ouiculam Aeso-
pus scripsit. Cum enim lupo quereretur spe-
ciem, quam sua Tyrannidi prætexeret, oui-
cula, à qua nulla iniuria laesus erat, crimina
quædam obiecit. Etsi autem ouicula ita re-
spondit ad criminationes, ut facile appareret
lupum calumniosè omnia agere. Tamen lu-
pus nihil de suo impetu remittens Tyrannicè
exclamavit: Tu quidem iustitia causa me su-
peras, Ego verò te vinco robore dentium. Ita
mei aduersarij, inquit Basilius, sua scinitia
calumniosam speciem prætexunt.

Nam etsi ex principibus, nobiles, alijsq;
illustribus viris, qui ad rerum gubernacula
sedent, multi præclarè docti sint, & pietate
vix cuiquam secundi: ac pro ista sua doctri-
na & pietate reuera ament, colant, nutri-
ant atq; omnibus modis iuuent reliquos, quos
nouerunt verè doctos & pios esse, iuxta 68.
& 72. Psalmos, & Esai. 49. caput, in quo di-
seritè

serie dicitur, quod Regum aliqui futuri sint
nutritores Ecclesie: Tamen multi ex his
sunt Tyranni, hoc est, indocti, impij, crude-
les, qui cœtus scholasticos odio habent, &
excrantur. Nam hos cœtus iudicant esse
nihil non solum ἐρώσιον ἀχθῶ ἀρῶν, inutile
onus pondus terra: verum etiam nocentissimam
Terræ Rerumpublicarum pestem, Exemplo Licinij
Imperatoris, qui Rusticis mirè fauit, Lite-
ratis verò adeo infensus fuit, ut eos ubiq;
virus ac pestem publicam appellauerit.

Nec dici satis, nec credi potest, quàm
nihil esse iudicentur viri docti, præcipuè au-
tem Pastores à superbo & insulso illo spiritu,
qui plerorumq; principum, oratorum, nobi-
lium, ciuium & rusticorum mentes occupa-
uit. Quemadmodum ipsi ministri hac tristi
& lamentabili querela, quæ extat Psalmo
25. satis superq; testantur.

Miserere nostri Domine, miserere no-
stri: Quia multum repleti sumus despectio-
ne. Quia multum repleta est anima nostra
subsannatione opulentorum, & contemptu
superborum.

Sed non

Sed non solum extremè contemnunt & oderunt Diaboli satellites, Tyranni, Luscinias caelestes, qui acceptam à filio Dei doctrinam in scholis & templis decantant, & fideliter propagant: verum etiam plumas ipsis detrahunt, quas olim pia antiquitas, cum magna animi deuotione ipsis assignauit. Et cum id fecerant, nuditatem ac inopiam probri loco ipsis obijcere non erubescunt. *Sjr armen Luscinia. Sjr armen Pfaffen.* Nos Cresco ditiores sumus: vos tro pauperiores. Müssen also den Spott zum Schaden haben. Pteriq; longè plura beneficia conferunt in impudentes canes & venatores, quàm in doctos & fideles Pastores: Et pluris faciunt aliquem vasta voce Bubulcum, quàm suauiter docentem concionatorem. Et cum isti hypocrite longius absint à vero Christianismo, quàm centrum terre abest à vertice caeli, tamen volunt caelo proximi esse, & pro ipso Ecclesie flore haberi, criminationesq; suae impietatis ferro & igni persequuntur.

Hr seio
prache
Wem
Euch
gete

Postremò, ne quid desit ipsorum crudelitati, vapores suos saepe inyciunt verbi mini-

ministris, & ipsorum sanguine manus suas
cruentant. Cumq; horribiliter polluerunt
manus innocenti sanguine, suauiter rident,
atq; indicant se officio strenui magistratus
probe perfunctos. Nam malum quod in me-
dio positum erat, è medio sustulerunt. Et ita
prestitus est Deo gratus cultus. Iohan. 16. In-
primis autem illorum sitiunt sanguinem, qui
non sunt ἀνθρώποι περὶ τοῦ, Placentini, sed qui
sunt Veronenses, h. e. qui singulari Zelo, &
ardenti spiritu peccata ipsorum taxant, &
non possunt accommodare suas conciones ad
illorum voluntates, prohibiti à spiritu san-
cto. In hos si incidunt Tyranni, bone Deus,
quantas irarum flammis concipiunt? quan-
ta conuiciorum flumina euomunt? quanta
fulgura & fulmina miscunt? Alexander
Seuerus adeo detestatus est fures, maxime si
Senatores essent, ut si forte casu in aliquem
incidisset, statim bilem euomuerit, toto vul-
tu inardescente, ita ut nihil loqui posset. Si-
mili modo exardescunt Tyranni, quoties in-
pium, fidelem & benè meritum Doctorem
incidunt, à quo sunt leuiter perstrieti, aut
alio modo offensi. Plautus in Penulo.

Verum

Verum ita sunt omnes nostri diuites,
Si quid bene facias, leuior pluma est gratia,
Si quid peccatum est, plumbeas iras gerunt.

De nominibus & titulis Tyrannorum
extat pulcher apud Plutarchum locus in vi-
ta Aristidis, quem ubi recitauero, capui hoc
penultimum concludam.

Πασῶν ἢ τῶν περὶ αὐτῶν ἀρετῶν ἢ δικαιοσύνη
μάλιστα τις πολλοῖς αἰσθησὶν παρεῖλε. ὅθεν ἀνὴρ
πένης καὶ δημοτικὸς ἐκτίθητο τῶν βασιλικῶν
κατὰ τὴν ἢ δικαιωτικῶν προσήγοριαν, ἢ δίκαιον.
ὁ τῶν βασιλέων καὶ τυραννῶν ἕδαις ἐξήλοσεν.
ἀλλὰ πολιορκητῆ, ἢ κεραινοῖ, καὶ νικητῶρες:
ἐνίοι δὲ ἀεπὶ καὶ ἱερακεῖς ἔχαρον προσήγορεύο-
μενοι: τῶν δὲ τῆς βίβας ἢ τῆς δυνάμεως μάλ-
λον, ἢ τῶν δὲ τῆς ἀρετῆς δόξαν ἀγαπῶντες.
hoc est, Aristides ex omnibus virtutibus,
quas coluit, iustitia maximè animos homi-
num sibi conciliauit. Aqua virtute, vir pau-
per, & ex multis unus, appellationem conse-
cutus est maximè regiam & diuinam, nem-
pe ut iustus appellaretur. Quam appellationem,
Regum & potentium nemo affectauit.
Sed vastatores urbium, Fulmina, & Domi-
tores: alij etiam Aquila & Accipitres ma-
luerunt

D

Scribitur in p^o

Lere bene

cu, In

Maru

re no

luerunt vocari: à vi nimirum & potentia
libentius quàm ex virtute laudem & glo-
riam aucupantes.

DE MIRANDA DEFENSIONE
Lusciniarum, Caput VII.

Esi autem Accipiter, ut ad fabulam He-
siodi reuertamur, intensus est in omnem oc-
casionem, quomodo luscinia cantatrici vo-
cem occludat: tamen illam Deus inter folia
& frondes, infirma regumenta, mirabiliter
conseruat, ne Tyranni istius preda fiat. Es
bleiben gleichwol Luscinie, vnd Passeres,
Matth. 10. Sölten auch darüber alle Acci-
pitres an den Stricken kleben, vnd zum
Teuffel fahren. Eodem modo Ecclesia
quog³ conseruatur. Nam esi Diaboli poten-
tia magna est, & Tyrannorum crudelitas
haud minor: Tamen ipse filius Dei semper
adest suis pullis, & magna cura custodit atq³
conseruat illos. Sicut enim pueri festiuiores
suas auiculas, quas amant, ferreis caueis in-
clusas habent, sepè etiam pre nimio amore
manibus fouet, ne quid diri à felibus patian-
tur: Ita quog³ paruulus ille Emanuel suas
auicula

auiculas, hoc est studiosos & professores do-
 ctrinae caelestis, aliarumq; artium, non solum
 Angelis suis commendat. Psal. 91. verum
 etiam ipse in sinu suo, atq; adeo proprijs ma-
 nibus clementer gestat, Esa. 49. ne in Dia-
 bolorum vel Tyrannorum laqueos incidant.
 Sicut enim avis teneros pullos: Esa. 31: Ita
 quoq; Dominus sui amantes protegit, quem
 admodum toto Psalmo 91. dulcissime dicitur,
 quem scholastici hodie legant & memoria
 insigant. Sed hanc dulcem similitudinem, ab
 aubus sumptam, reperit & illustrat in pro-
 treptico suo ad Gentiles Clemens Alexandri-
 nus, hac insigni, & memorabili sententia:
 ὁ γὰρ θεὸς ἐν πολλῆς τῆς Φιλανθρωπίας ἀντιχε-
 τῆ τῶ ἀνθρώπου, ὡσπερ ἐν καρδίᾳ ἐκτι-
 πόντ. νεότης, ἡ μήτηρ ὄρου ἐφίπταται, εἰδέτω
 καὶ ἴηριον ἐρπυστικὸν πειχάου τῶ νεότη, μή-
 τηρ δὲ ἀμφοποῦται, ἡδυρεδνὴ φίλα τῶνα.
 ὁ δὲ θεὸς πατήρ, καὶ ζῆλει τὸ πλάσιμον, καὶ ἰάται
 τὸ πικρόπισμα, καὶ δίδωκε τὸ ἴηριον, καὶ τὸν νεο-
 τὸν αὐθις ἀναλαμβάνει ὅτι τῶ καλίαν, ἀνα-
 πῆται παρορμῶν. hoc est, Deus, ex multa be-
 nignitate & clementia hominem retinet &
 complectitur, sicut cum pullus e nido exci-
 dit,

D 2

dit, mater avis è nido aduolat. Si quando au-
tem serpens pullo inhiat, mater circumuolat,
natos charissima pignora deslens. DEVS
autem pater & suum querit figmentum, &
ei quod lapsum est medetur, & feram per-
sequitur, & pullum rursus in nidum repo-
nit, & ut rursus aduolet incitat.

Hoc Solatio firmati p̄j Doctores, offr-
cium suum faciant, & Tyrannorum minas
susq̄, deq̄, ferant. Nam sic inquit Filius Dei
ad Lusciniam Tharsensem, Actorum 18. Ne
time: sed loquere. Et ne taceas, Quoniam
ego tecum sum, & nemo adorietur te, vt
affligat te. Et Spiritus Propheticus apud
Esaiam, cap. 58. Clama, clama, ne cesses.
Quasi tubam ex alia vocem tuam.

r klinge Ruff vnd sing / liebe Luscinia sing /
das es durch den Bald döne / vnd las es
die solst alle Teuffel verdriessen. Qui enim pro no-
bis est, inquit D. Ioannes cap. 4. fortior est,
es est quam is qui contra nos est.
ich wo

tenieffe Huc referri debet illa omnium dulcissi-
ma consolatio, quam omnes p̄j doctores au-
reis quasi literis in argentea tabula depictam
sem-

nullo modo cogitemus illos vel negligi à Fi-
lio Dei, vel planè esse ab eo desertos: sed
firmiter statuamus ipsos, quasi agnos, in me-
dio sinu sui pastoris trucidari. Esa. 40. Et
ipsorum sanguinem esse valdè preciosum,
in conspectu illius, Psalm. 72. Et assiduo cla-
more vindictam poscere, sicut ex illo incun-
disimo Dialogo Christi cum animabus Apo-
cal. 6. videre est. Nam Filius Dei sedet in
throno maiestatis sue, ac binas istas feras,
Diabolum nimirum & Tyrannos, binis ca-
renis longè fortioribus illis Ionianis, de qui-
bus Iupiter gloriatur, quod possit, si velit
omnem turbam Deorum è terra in cælum
trahere, vincitos & constrictos tener. Et si-
nit eas aliquantisper grassari, ut suorum si-
dem ac patientiam probet. Postea verò, ubi
satis sauitum est, retrahit eas, (ut si quis
Draconem & Leonem consumaciter relu-
ctantes per circulum naris retraheret) ac
retractos horribiliter flagellat, & flagellatos
in stagnum infernalem immittit. Apoc. 19.
Vbi planctum edunt instar Draconum, &
luctum veluti Struthionum, Mich. 1.

Perem-

142
Peremptos verò ignominiosa morte fide-
les Doctores cum ingenii gloria resuscitabit
ad vitam aeternam, Daniel. 12. Consolabi-
tur eos, sicut mater consolatur infantes,
quando & absterget omnem lachri-
mam ab oculis ipsorum, ut Esa.

25. & alibi copiosius
dicitur.

F I N I S.

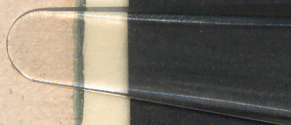
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

2 1 1 1

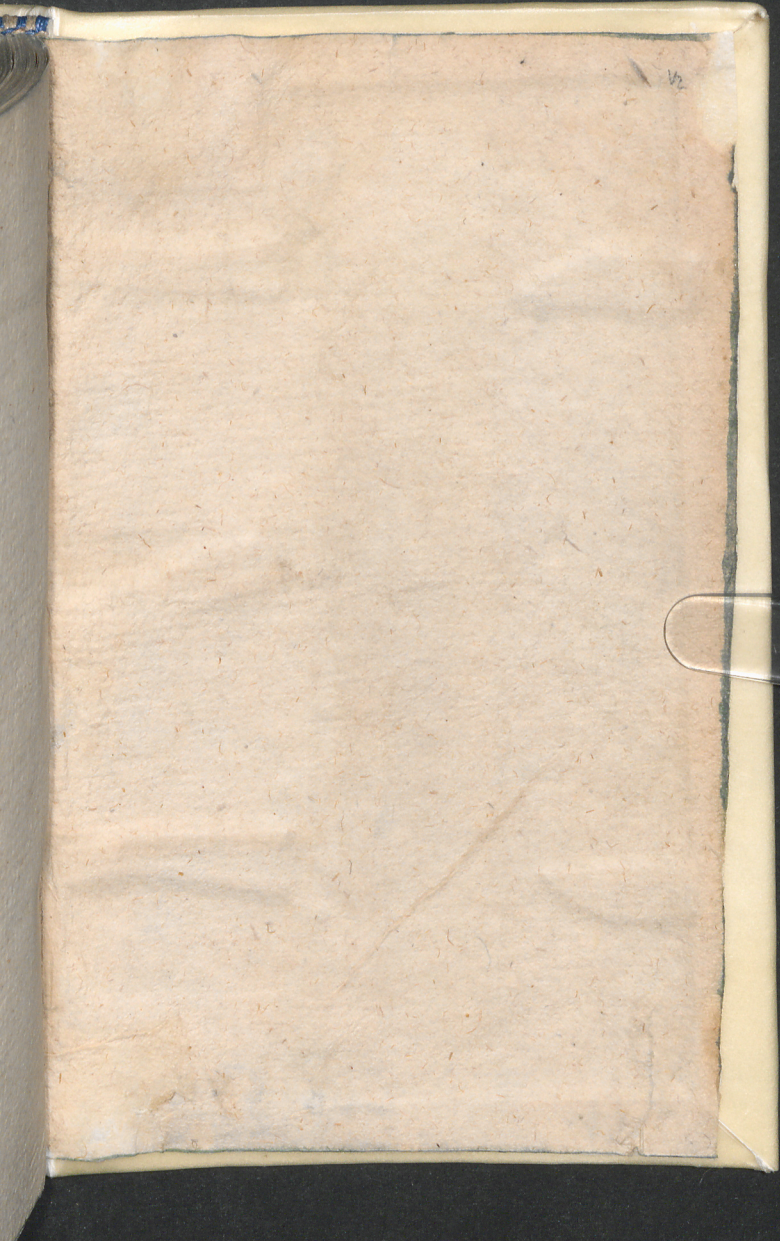
Vertical text on the right edge of the page, likely a library or archival stamp.

vite Clau
s
tti & clau
Graco
cta.
ratio
aut
not
ontra
edat
nihil
rura
est
imple
s
genda

77

nul
lio
firn
dio
ipso
in
mo
dis
cal
zhr
Di
ten
bus
om
tra
nir
den
saru
Dr
Eta
reir
in
Vbi
luc

mus illos vel negligi à Fi-
nè esse ab eo desertos: sed
is ipsos, quasi agnos, in me-
ris trucidari. Esa. 40. Et
em esse valdè preciosum.
Psalm. 72. Et asiduo cla-
poscere, sicut ex illo incun-
Christi cum animabus Apo-
Nam Filius Dei sedet in
sua, ac binas istas feras,
um & Tyrannos, binis ca-
ribus illis Ionianis, de qui-
atur, quod possit, si velit
Deorum è terra in cælum
& constrictos tenet. Et si-
per grassari, ut suorum si-
mprober. Postea verò, ubi
, retrahit eas, (ut si quis
ionem consumaciter relu-
lum naris retraheret) ac
iter flagellat, & flagellatos
nalem immitit. Apoc. 19.
unt instar Draconum, &
uthionum, Mich. 1.

Perem-

the scal

180
150
140
130
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160

10 09 03 02 01 C7 B7 A7 C8 B8
UB Rostock 051500

4.5 5.0 5.6 6.3

11 16 17 18 20 A5 B5 A2 B2 C2 B1 A1 C1

Patch Reference numbers on UTT

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No.